

МЛАДИ АВТОРИ / YOUNG RESEARCHERS

ПОПАДА ЛИ ЧЛ. 70, Б. „Г” ОТ ЗАНН СРЕД ОСНОВАНИЯТА ЗА
ВЪЗОБНОВЯВАНЕ ПО ЧЛ. 380 ОТ НПК

Изабела Чакърва-Димитрова

CAN ART. 70, LETTER “D” OF THE LAW FOR THE ADMINISTRATIVE
OFFENCES AND SANCTIONS BE CONSIDERED GROUNDS FOR RESUMPTION
ACCORDING TO ART. 380 OF THE CRIMINAL PROCEDURE CODE?

Izabela Chakarova-Dimitrova

Resume: *The present article poses the question whether the grounds stated in art. 70, letter “d” of the Law for the administrative offences and sanctions could be considered grounds for resumption according to art. 380 of the Criminal Procedure Code. The article examines the case in which two legal proceedings have been started against the same person, for the same act. The first legal procedure ended with a penal ruling which came into force according to the terms stipulated in the Law for the administrative offences and sanctions, and the second one – with a ruling according to the terms stipulated in chapter 28 of the Criminal Procedure Code, which dispenses the person from penal responsibility and enforces upon them an administrative sanction.*

Key words: *grounds for resumption according to art. 70, letter “d” of the Law for the administrative offences and sanctions, grounds for resumption according to art. 380 of the Criminal Procedure Code, the „non bis in idem” principle, release from penal responsibility with imposing of administrative punishment*

Въпросът може да се постави в случаите, когато спрямо едно и също лице за едно и също деяние са образувани и приключили две производства. Едното производство (административнонаказателно) е проведено по реда на ЗАНН и е завършило с влязло в сила наказателно постановление, а другото (наказателно по своя характер) е приключило по реда на гл. 28 от НПК с влязло в сила решение за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание на основание чл. 78а НК. В тези случаи спрямо едно лице се осъществява двойна държавна наказателна репресия за едно и също деяние и е налице засягане на основния принцип „non bis in idem”. Едното от наложените наказания следва да бъде отменено по пътя на извънредните спо-

соби за контрол. Но кое от двете производства подлежи на възобновяване – дали производството, което е проведено и приключило по реда на ЗАНН, или производството, приключило по реда на гл. 28 от НПК? Има ли значение кое е било първо във времето?

Предварително трябва да се направят следните уточнения. Освобождаването от наказателна отговорност по чл. 78а НК не променя характера на извършеното деяние. То си остава престъпление по смисъла на НК.¹ Променя се видът на санкцията, като при наличието на предвидените от закона предпоставки, държавата (в лицето на нейните органи) се отказва от правомощията си по осъществяване на наказателната отговорност.²

¹ Дерменджиев, Ив., Д. Костов, Д. Хрусанов. Административно право на Република България. Обща част. С.: Сиби, 2012, с. 361; също в т. 4 от Постановление № 7 от 1985 г. по н.д. № 4/85 г. на Пленума на ВС: „Деянието по чл. 78а НК запазва престъпния си характер.”

² Пак там, с. 361, както и Стойнов, Ал. Наказателно право. Обща част. С.: Сиела, 1999, с. 436.

С освобождаване от наказателна отговорност по чл. 78а НК не се декриминализира деянието.

От своя страна нормата на чл. 70, б. „г” от ЗАНН не посочва вида на наказанието като критерий за възобновяване.³ Напротив, определящото обстоятелство е, че същото деяние е престъпление. И това е установено с влязла в сила присъда. Това, че производството по освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание не приключва с присъда, а с решение по гл. 28 от НПК, от гледна точка на принципа „non bis in idem” не е толкова съществено.⁴ Важното в случая е, че има постановен влязъл в сила правораздавателен акт (без значение от какъв вид), който слага край на висящия наказателноправен спор относно извършеното престъпно деяние. Тъй като освобождаването от наказателна отговорност по реда на гл. 28 от НПК не променя престъпния характер на деянието, в случая е приложим чл. 33 ЗАНН. Административнонаказателно производство за същото деяние спрямо същото лице не следва да се образува, а ако е образувано, то следва да бъде прекратено. Самото му образуване, провеждане и приключване води до нарушаване на принципа „non bis in idem”. Това нарушаване на принципа е необходимо да бъде отстранено по реда на извънредния способ за контрол. Изводът, който следва, е: при влязло в сила решение за освобождаване от наказателна отговорност по реда на гл. 28 от НПК и влязло в сила наказателно постановление за същото деяние, спрямо едно и също лице, е налице основанието за възобновяване по чл. 70, б. „г” ЗАНН.

Интерес представляват случаите, при които решението по реда на гл. 28 от НПК е влязло в сила след наказателното постановление. Кое от двете ще подлежи на отмяна – решението или наказателното постановление? Или с други думи: може ли редът за възобновяване на делото по чл. 380 (гл. 28) НПК, който е различен от този по ЗАНН, да бъде приложен в случаите, когато първо е наложено административно наказание с влязло в сила наказателно постановление, а след това спрямо същото лице за същото деяние е постановено решение по реда на гл. 28 от НПК за освобождаването му от наказателна отговорност и му е наложено втори път административно наказание?

За да се намери правилният отговор, трябва да се тръгне от основанията, при които се допуска възобновяване на производството, приключило по реда на гл. 28 от НПК. В чл. 380 НПК изрично основания не са изброени. Дали това са основанията за възобновяване по ЗАНН или тези по НПК? Съгласно чл. 380, ал. 1 от гл. 28 на НПК, приложими са редът и сроковете, определени в ЗАНН, т.е. препращането от НПК е към раздел VIII, гл. 3 от ЗАНН. Формулировката в НПК не съдържа ‘на основанията по ЗАНН’, но пък е посочено ‘сроковете по ЗАНН’. Тъй като чл. 71 ЗАНН определя различни срокове, в зависимост от основанията по чл. 70 ЗАНН, като последното основание по б. „г” е без срок, ‘сроковете по ЗАНН’ са неразривно свързани с основанията по ЗАНН. Така посочването в чл. 380 НПК на ‘сроковете, определени в ЗАНН’ автоматично ги свързва с основанията по чл. 70 ЗАНН, а не с основанията за възобновяване по НПК.⁵

³ В някои съдебни решения на административните съдилища се заема противоположна позиция и се отказва възобновяване по чл. 70, б. „г” ЗАНН при наличие на влязло в сила решение по чл. 78а НК и наказателно постановление за едно и също деяние. По конкретни дела, въпреки че от фактическа страна е безспорно установено, че на едно лице веднъж е наложено административно наказание с влязло в сила наказателно постановление, а след това е влязло в сила и решение по чл. 78а НК, с което му е наложено второ наказание за същото деяние, някои съдебни състави оставят без уважение предложението на прокуратурата за възобновяване на административно-наказателното производство. Според тези съдебни състави, тъй като в две самостоятелни производства са наложени две административни наказания от един и същ вид – глоба, не е налице наказателна отговорност, която да не може да бъде кумулирана с административнонаказателната. Подобни аргументи, мотивиращи отхвърлянето на предложенията за възобновяване на основание чл. 70, б. „г” ЗАНН, обаче не могат да бъдат споделени.

⁴ Съдът в Страсбург в редица свои решения подчертава, че същността на принципа „non bis in idem” е да забрани повтарянето на наказателно производство, което е приключило с едно *окончателно* решение – така например в § 107 от Решението по делото на Sergey Zolotukhin v. Russia; още § 22 от Решението по делото на Franz Fischer v. Austria, както и § 53 от делото на Gradinger v. Austria. Съдът в Страсбург възприема традиционното схващане, че решението е окончателно, когато се е сдобило със силата на пресъдено нещо. То е станало неотменимо и по-нататъшни процесуални действия не са възможни, или са изчерпани, или са пропуснати от страните.

⁵ В този смисъл Митов, Г. Съдебни актове, подлежащи на проверка по реда на възобновяването на наказателни дела. – De jure, 2011, № 1, с. 32.

Основанията за възобновяване на производството по чл. 380, ал. 1 НПК биха могли да бъдат само тези по букви „а“, „б“ и „в“ на чл. 70 ЗАНН. Защо? На първо място, защото предложението за възобновяване по б. „г“ на чл. 70 от ЗАНН може да се прави безсрочно, а чл. 380, ал. 1 НПК изрично посочва „сроковете, определени в Закона за административните нарушения и наказания“, т.е. основанията по б. „г“ не е измежду основанията, на които би могло да бъде възобновено делото, приключило по реда на гл. 28 от НПК. Като всяко едно производство за възобновяване, така и възобновяването по чл. 380 от НПК е „извънредно“⁶ по своя характер и би могло да се развие само при точно посочените в закона основания. НПК (обн. ДВ, бр. 86 от 2005 г.) е приет десетки години след изменението на чл. 70 и създаването на новата буква „г“ от ЗАНН (ДВ, бр. 28 от 1982 г.), така че, ако това основание беше включено в чл. 380 НПК, той би трябвало да има друга редакция.

Изводът, който може да бъде направен, е следният. Когато спрямо едно лице в едно административнонаказателно производство е наложено административно наказание с влязло в сила наказателно постановление и същевременно за същото деяние е било образувано наказателно производство, което е приключило с освобождаване от наказателна отговорност на основание чл. 78а НК, на възобновяване ще подлежи административнонаказателното производство, приключило с влязло в сила наказателно постановление. Без значение кое производство е първото или второто по време, редът за отстраняване на допуснатото нарушаване на „non bis in idem“ в случая ще е този по раздел VIII на гл. 3 от ЗАНН, а не по НПК.

Становището на някои съдебни състави, че на възобновяване винаги трябва да подлежи второто по време производство, независимо от своя характер, наказателно или административнонаказателно, не намира опора в закона и поради още една причина. Съгласяването с това виждане, в разглежданата хипотеза на осъществена двойна наказателна репресия, създава правна несигур-

ност. При наличието на едно и също основание (чл. 70, б. „г“ от ЗАНН) производството за възобновяване ще се инициира от различни субекти и ще протича пред съдилища с различна компетентност. Така, ако първо е приключило производството по реда на гл. 28 от НПК за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание, а по-късно за същото деяние спрямо същото лице е влязло в сила наказателно постановление, то на възобновяване и отмяна ще подлежи административнонаказателното производство. Съответно, компетентен да внесе предложението ще е окръжният прокурор, а компетентният съд ще е административният съд. Обратно, ако първо е влязло в сила наказателното постановление, а след това наказателното производство е приключило по реда на гл. 28 от НПК, то последното ще трябва да бъде възобновено, а постановеното решение – отменено. Предложение за това съгласно чл. 380 НПК ще трябва да направи апелативният (военно-апелативният) прокурор, съответно, компетентен ще е апелативния (военно-апелативния) съд. При липса на категорично изразена воля на законодателя в тази посока, че в единия случай възобновяването ще е по реда на НПК, а в другия – по реда на ЗАНН, подобно тълкуване не може да бъде подкрепено. То създава правна несигурност и допълнителни проблеми, свързани с изследване кое производство е приключило второ, предложението за възобновяване от окръжния или от апелативния прокурор ли следва да бъде направено, кой е компетентният съд и др. За едно извънinstancионно производство, каквото е възобновяването, подобни въпроси не могат да бъдат решавани по тълкувателен път, а трябва да бъдат изрично уредени. Още повече, текстът на чл. 33 ЗАНН не буди никакво съмнение, че ако деянието съставлява престъпление⁷, административнонаказателно производство не следва да се образува. Ето защо административнонаказателното производство по ЗАНН е било образувано и проведено в противоречие с нормата на чл. 33 от ЗАНН. Съответно

⁶ Пак там, с. 31. Вж. по-подробно относно особеностите на производството, които определят неговия извънреден характер.

⁷ Вж. по-горе относно запазването на престъпния характер на деянието, въпреки освобождаването от наказателна отговорност с налагане на административно наказание.

наказателното постановление, с което е приключило, се явява незаконосъобразно и като такова следва бъде отменено на основание чл. 70, б. „г“ ЗАНН.

Така de lege lata на възобновяване ще подлежи административнонаказателното производство без значение дали се е развило преди, едно-

временно или след наказателното производство, приключило с освобождаване от наказателна отговорност на лицето на основание чл. 78а НК.

Поради направения по-горе анализ се засъгътва виждането, че чл. 70, б. „г“ от ЗАНН не попада сред основанията за възобновяване по чл. 380 НПК⁸.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

Дерменджиев Ив., Д. Костов, Д. Хрусанов. Административно право на Република България. Обща част. С.: Сиби, 2012. // **Dermendzhiev, Iv., D. Kostov, D. Hrusanov.** Administrativno pravo na Republika Bulgaria. Obshta chast. S.: Sibi, 2012.

Стойнов, Ал. Наказателно право. Обща част. С.: Сиела, 1999. // **Stoynov, Al.** Nakazatelno pravo. Obshta chast. S.: Siela, 1999.

Митов, Г. Съдебни актове, подлежащи на проверка по реда на възобновяването на наказателни дела. – De jure, 2011, № 1. // **Mitov, G.** Sadebni aktove, podlezhashti na proverka po reda na vazobnovyavaneto na nakazatelni dela. – De jure, 2011, № 1.

⁸ Настоящата статия предлага произнасянето на ВКС по тълк. дело № 3/2015 г. на ОСНК, образувано във връзка с противоречива съдебна практика при реализирането на наказателна и административнонаказателна отговорност за едно и също деяние спрямо едно и също лице. Ако при произнасянето си ВКС промени дългогодишните си традиционни схващания относно реализирането на наказателната и административнонаказателната отговорност и възприеме по-новата позиция, че приключилото административнонаказателно производство е пречка за провеждане на наказателно производство за същото деяние спрямо същото лице, то тогава изводът в настоящата статия ще трябва да се преосмисли и да бъде преразгледан съобразно новото тълкуване на закона.